

АЦУШИ НАКАДЖИМА ТИГЪРЪТ-ПОЕТ

Превод от английски: Людмила Харманджиева, 1973

chitanka.info

Ли Чен беше човек с голяма ерудиция. Още съвсем млад, той успешно взе изпитите за по-висока степен в службата и името му попадна в списъците на отличилите се. Скоро след това бе назначен за началник на гвардията в района по долното течение на Янгцзе.

Ли Чен зае веднага поста, но поради своята горда и независима натура скоро започна да се дразни от ограниченията в службата, която презираше като недостойна за таланта си. Тъй като нямаше изгледи да бъде повишен скоро, той не след дълго си подаде оставката. Прекъсна връзки с всички свои предишни приятели и колеги и се оттегли със семейството си в родния си град Куолюе, решен да прекара останалата част от живота си изключително в писане на поезия. Вместо година след година да пълзи пред по-висшестоящите чиновници, не беше ли по за предпочитане да поеме достойния и независим път на писателя, мислеше си Ли Чен, и накрая да завещае на поколенията името си на голям поет?

Уви, не се иска само решителност, за да стане човек известен писател. Скоро Ли Чен изразходва всички средства за съществуване. Оттогава дните му преминаваха в непрекъсната борба с нуждите на всекидневието. Красивият, снажен младеж, който така блестящо изкара изпитите си за по-висока степен в службата, се стопи напълно, на негово място се появи измършавял мъж с груби обноски и очите му гледаха с острия, неспокоен поглед на човек, чиято цел непрекъснато му се изпълзва.

След няколко години той вече едва понасяше мизерията, на която го осъди писането на поезия. Най-после разбра, че трябва да преодолее гордостта си и отново да си намери някоя служба, с която да осигурява поне прехраната и облеклото на семейството си. Подаде молба до управлението и получи назначение като помощник областен управител в една източна провинция. По това време всички негови бивши колеги бяха се издигнали в службата и Ли Чен изпадна в оскърбителното положение да получава наредждания от хора, които бяха взели изпитите си много по-лошо от него и които беше презирал като грубияни и глупци. Непрекъснатите унижения, които му носеше новата служба, след тежкия живот като поет, направиха Ли Чен толкова мрачен и рязък, че понякога състоянието му граничеше с лудост.

Една година след повторното му постъпване на държавна служба той получи нареддане да замине на юг. По пътя Ли Чен се отби в едно

ханче край река Цзъ, но там най-неочаквано полудя. Посред нощ го чуха да издава някакъв нечленоразделен крясък. С разкривено лице и святкащи очи той скочи през прозореца и неудържимо се втурна навън в ношта, преди някой да успее да го спре. На другата сутрин го търсиха дълго и въпреки че пребродиха полетата и хълмовете наддълж и нашир, не можаха да открият и следа от него. Той не се появи повече и дори семейството му не научи странната съдба, която го беше сполетяла.

На другата година областният инспектор Юан Цан, който пътуваше на юг по служба, се отби една нощ в Шандзю, близо до река Цзъ. Той се готвеше да отпътува рано сутринта преди изгрев слънце, но ханджията го предупреди, че покрай пътя за южните провинции се навъртал някакъв тигър, който нападал хора.

— Всички пътници са предупредени да не пътуват нощно време — каза ханджията. — Мога ли смилено да помоля ваша милост да почакате, докато се разсъмне?

— Благодаря — отговори Юан Цан, — но аз ще разчитам на храбрите мъже, които ме придружават. — И без повече приказки се метна на коня и потегли, следван от придружителите си.

Не след дълго стигнаха до гъста гора; само луната осветяваше пътя им. Неочаквано от гъсталака изскочи огромен тигър и с див рев се втурна срещу Юан Цан. Зверът вече щеше да се нахвърли отгоре му, но изведнаж рязко се обърна и скочи обратно в гъсталака.

Известно време никой не проговори. После от храстите се раздаде странен глас: „Господи! За малко не го разкъсах.“

Въпреки че беше много поразен, Юан Цан веднага позна гласа.

— Не е ли това гласът на стария ми приятел Ли Чен? — попита той.

Юан Цан и Ли Чен държаха заедно последните изпити в столицата и освен това на времето си бяха дългогодишни приятели. Само човек с благия характер на Юан Цан можеше да търпи грубия и своеvolен Ли Чен.

Дълго време от гъсталака не идваше никакъв отговор, а се разнасяха някакви странни звуци, които приличаха на сподавен плач. Накрая един дрезгав глас отговори:

— Да, аз наистина съм същият Ли Чен от Куолюе, когото ти познаваше някога.

Юан Цан веднага забрави страха си, слезе от коня и се приближи до гъсталака.

— Излез оттам, стари приятелю — каза той. — Излез да си поговорим малко.

— Уви — отговори гласът. — Аз съм ужасно преобразен. Срам ме е да се покажа пред теб в сегашния си вид. Знам, че само като ме погледнеш, ще се изпълниш с ужас и отвращение. Но все пак, щом сме се срещнали вече, моля те, остани за малко. Нека си поговорим, макар и да не се виждаме един друг.

Когато Юан Цан си спомняше за това по-късно, цялата история му се струваше невероятно странна, но тогава не му изглеждаше толкова неестествена, точно както насын човек приема и най-абсурдните случки. Той заповяда на придружителите си да чакат и като се приближи смело до гъсталака, започна да разговаря с невидимия си приятел.

Първо му съобщи всички новини от столицата, последните клюки за бившите им колеги, после му разказа как е постигнал собствената си блестяща кариера. Гласът от гъсталака го поздрави тъжно по този случай. Последва мъчителна пауза. Накрая Юан Цан се престраши и попита:

— Ами с тебе какво стана?

И гласът на Ли Чен разказа следната история иззад високите храсти:

— Преди около година ме изпратиха по работа на юг. По пътя се отбих за една нощ в ханчето край река Цзъ. Легнах си рано и заспах почти веднага, но много скоро след това се събудих от странен глас, който ме викаше отвън. Станах, отворих прозореца и погледнах. Незнайният глас ме зовеше в тъмнината и никаква непреодолима сила ме накара да се подчиня. Без да се колебая, скочих от прозореца и се втурнах в нощта, тичах без посока, като обезумял. Неочаквано се намерих на една пътека, която водеше към гората. За моя голяма изненада открих, че тичам по земята на четири крака; оказа се, че така можех да се движа доста по-бързо. Докато тичах, никаква особена сила изпъльваше цялото ми тяло и аз скачах с голяма лекота по скали и пънове. После забелязах, че по тялото ми беше порасла гъста козина. По това време вече не чух гласа, но продължавах да тичам просто заради самото тичане.

Призори спрях до едно планинско поточе и се огледах в бистрата вода. Веднага разбрах, че съм се превърнал в истински тигър. След като премина първото учудване, с облекчение си помислих, че това е сън. Често сънувах, най-вече кошмири, но винаги съзнавах прекрасно, че сънувам. Часовете минаваха, зората се пукна и изгря денят. Най-после трябваше да призная пред себе си, че съм съвсем буден. Тогава за първи път изпитах истински ужас. Най-страшно от всичко беше чувството, че безвъзвратно са рухнали всички правила и закони на обикновения живот, отсега нататък можеше да се случат най-ужасни и невероятни неща.

Свих се до един голям камък в гъстата трева и се опитах да премисля всичко отначало. Защо стана така? Никакъв отговор не ми идваше на ум. И както размишлявах до скалата, мина ми мисълта, че никой не може да знае защо му се случват разни неща. Не бяха ли всички хора насочвани по време на земния си живот от едни сили, които те не разбираха или почти не разбираха? Мъдростта се състоеше в умението съзнателно да приемаш това крайно невежество, а не непрекъснато да се бориш срещу съдбата си, както бях направил аз. Вече беше твърде късно. Докато бях човешко същество, животът ми представляваше една непрекъсната борба; просветлението дойде чак когато вече нямаше никаква полза от него. Погледнах тигровото си тяло и си помислих: „По-добре да бях умрял.“

Точно в този момент покрай мене претича заек, само на няколко метра от мястото, където лежах. В един миг ме напусна всичко човешко. Когато отново се върна човешкият ми разум, открих, че устата ми беше окървавена и наоколо се въргаляха бели пухкави кичурчета заешка козина. Така за първи път се почувствувах тигър. Не смея да ти разкажа за ужасните и жестоки неща, които върша всеки ден оттогава.

Човешкото се връща в мене само за няколко часа на ден. През това време мога да говоря с човешки глас, както с тебе сега, и през главата ми минават най-сложни мисли. Дори си повтарям на ум цели страници от класиците. Но през същото това време си спомням за ужасните неща, които съм извършил като тигър, в ушите ми кънятят виковете на моите жертви и цял се изпълвам със срам, страх и възмущение от животинската си природа.

Но постепенно тези часове на човешко прозрение намаляват. Доскоро се питах как можах да се превърна в тигър. Сега въпросът, който ме преследва, е друг: как съм могъл да бъда човек? Не е ли това ужасен признак? Скоро ще се стопят спомените ми от миналото, всичко човешко, което е останало в мене, ще изчезне, както изчезват основите на древните дворци под пластовете земя и пясък. Тогава ще бъда само един див звяр, бич за тези гори, и ако някога срещна теб например, Юан Цан, може да те разкъсам на парчета и да те изям без ни най-малко угрizение...

Гласът замря и известно време се чуваше само нечие тежко дишане. След това гласът се обади отново но вече говореше по задъхано:

— Напоследък в главата ми непрекъснато се върти една и съща мисъл, която съвсем не е нова, разбира се, но все пак досега не ми е била напълно ясна. Не сме ли били всички ние — животни и човешки същества — нещо друго някога? Докато сме млади, понякога си спомняме съмътно за предишното си съществуване, но постепенно свикваме с формата си на съществуване в момента и попадаме в плен на илюзията, че винаги сме били такива.

Но както и да е, скоро такива абстрактни идеи съвсем ще престанат да ме посещават. В известен смисъл ще бъда несъмнено пощастлив, когато човешкото у мене изчезне напълно, но точно от това се страхувам най-много. Перспективата да се превърна в див звяр и да забравя всичко за предишното си съществуване ми причинява неизразимо страдание. Уви, такава е съдбата ми и не мога да избягам от нея...

Гласът отново замря и известно време мълча. Юан Цан и придружителите му чакаха със затаен дъх, смаяни от тази невероятна изповед. Накрая гласът се обади още веднаж:

— Имам една молба към тебе, преди да напусна човешкия свят завинаги.

— Кажи молбата си — рече Юан Цан. — Тя ще бъде изпълнена.

— В предишния си живот имах амбицията да стана велик поет, но тогава не успях да я осъществя. Предполагам, че от стотиците стихотворения, които написах, не е оцеляло нищо. Несъмнено те са изчезнали завинаги, като дим, отнесен от вятъра. Единствените следи, останали от моето изкуство, са около десетина стихотворения, които

съм запомнил наизуст. Моля те да ги запишеш и направиш така, че да не пропаднат безследно, както стана с автора им.

Не мисли, приятелю, че се надявам да се утвърдя като велик поет с тези няколко стихотворения. Но не мога да се примиря с мисълта, че ще напусна този свят, без да съм сигурен дали някои от творбите ми, за които пожертвувах кариерата си, имота и накрая разума си, ще достигнат до поколенията.

Юан Цан заповяда на един от придружаващите го да вземе четчица и да записва думите на съществото от гъсталака. Гласът на Ли Чен ясно издекламира около тридесет възхитителни, изискани стихотворения. Все пак, докато слушаше, през ума на Юан Цан премина печалната мисъл, че приятелят му никога не би могъл да осъществи литературната си амбиция, колкото и дълго да би живял. Въпреки че Ли Чен имаше ерудиция и техника, липсваше му онази искрица гениалност, която единствено вдъхва живот в поезията.

Когато Ли Чен свърши, той помълча малко и после продължи с резкия, недоволен тон, който Юан Цан си спомняше добре от студентските години:

— Наистина абсурдно е, но често, като лежа нощем в пещерата, виждам в сънищата си своите събрани стихотворения, красivo подвързани и положени върху бюрото на някой учен в столицата. Той взима книгата с израз на уважение и започва да чете... Колко глупаво! Хайде, изсмей се! Смей се на бедния глупак, който искаше да стане поет, а се превърна в тигър.

Юан Цан съвсем нямаше намерение да се смее, като слушаше горчивия глас на Ли Чен. Той си спомни как и някога изблици на самоирония винаги следваха самонадеяните изказвания на Ли Чен.

— Да, има за какво да ми се смееш — продължи Ли Чен и като че ли изплюваше ожесточено думите. — Чуй и последното стихотворение, с което искам да ме запомниш. Току-що го съчиних. Стихотворение за един нещастен глупак като мене...

Юан Цан направи знак на своя подчинен да продължи писането, а Ли Чен започна:

*Посипаха се върху мен беди
и най-накрая разумът ми се поддаде.*

*Болестта, която разяждаше духа ми,
ме доведе до този ужасен вид.
Сега живея в тъмни пещери,
а вие се возите в златни карети.
Застанах снощи на ей онзи връх
и се обърнах към сребърната луна.
Не рева на страшния тигър
разнесе ехото на планините,
а дивата болка на един нещастник.*

Междувременно избледняващата луна, росата по тревата и хладният утринен вятър предизвестиха наближаването на зората. Юан Цан и придружителите му се бяха съвзели вече от първоначалното учудване, свързано с преобразяването на Ли Чен. Те изпитваха по-скоро съжаление към тигъра-поет, отколкото страх.

— Уви, каква трагична съдба — клатеха глава те. — С всичките си знания и способности да стигне дотук!

Гласът на Ли Чен продължи:

— Вече ти казах, че отначало не се замислях за причината на моето преобразяване. Но това беше само в началото. Мисля, че през изминалата година започнах да разбирам поне малка частица от истината.

По време на човешкото си съществуване, както знаеш, аз се оттеглих в родния си град и отбягвах хората. Всички смятаха поведението ми за аrogантно и надменно и не разбираха, че до голяма степен това се дължеше на неувереност. Съвсем не искам да кажа, че аз, едва ли не геният на града, съм бил напълно лишен от гордост. Не, но гордостта ми беше някак си плаха — гордостта на страхливец. Въпреки че бях решил да стана поет, не исках да взема учител или да се събирам с други поети само поради тази глупава неувереност, защото подсъзнателно се страхувах, че като се събирам с други поети, моят скъпоценен гений можеше да се окаже фалшив. Но същевременно се надявах и почти вярвах, че наистина съм гениален и ми беше неприятно да се смесвам с простите хора, които не бяха посветили живота си на литературата. Така се откъснах от външния свят и живеех изолиран в семейството си. Презирах все повече и

повече обикновените хора, а мизерията засилваше презрението ми и към света на богатите и печалбарите. Но през цялото това време се засилваха и опасенията ми, че аз може би съвсем не съм гениален поет. Гордостта и неувереността така се сраснаха в мен, че почти изпълниха цялото ми същество.

Кой беше казал, че всички ние сме по природа диви зверове и че задължението ни като човешки същества е да бъдем укротители, които държат в пълно подчинение своите животни и дори ги учат да изпълняват задачи, чужди на животинската им същност. Моята неуверена гордост беше като див звяр и въпреки големия ми ум и култура в края на краишата не успях да го опитомя. Именно тази гордост ми попречи да стана голям поет. Познавам много хора, несравнено по-малко талантливи от мене, които се сдобиха с поетическа слава благодарение на голямото си трудолюбие. Да, именно моята гордост превърна живота на семейството ми в мъчение! Тази дива гордост накрая ме превърна в звяр и по тяло, и по дух.

Уви, няма вече време за разказание. Свършиха се човешките ми дни и последните ми връзки с човешкия род постепенно изчезват. О, каква загуба! Колко жалко! Често нощем заставам сам на някоя от тези скали и вия надолу към пустите долини. Няма ли някой да разбере страданието ми! По-малките животни се сковават от страх в бърлогите си, като чуят рева ми. Планините, дърветата, луната и росата ме чуват и си казват: колко свиреп е ревът на тигъра! Скачам нагоре и се хвърлям на земята и вия в нощта. Но никой, никой не разбира отчаянието, което кипи в мен. Така беше и по време на човешкото ми съществуване.

Вече беше станало съвсем светло. В далечината се разнесе печалният зов на ловджийски рог.

— Трябва да се разделим — каза Ли Чен. — Наближава часът, в който отново ще се превърна в тигър. Но имам още една молба към теб. Когато се върнеш в Куолюе, моля ти се, иди при моето семейство. Не споменавай нищо за тази среща, а само им кажи, че по време на пътуването си си чул за моята смърт. И ако имат нужда от храна или подслон, погрижи се за тях, много те моля.

Когато Ли Чен свърши, от гъсталака се разнесоха ридания. Дълбоко развълнуван, Юан Цан увери приятеля си, че непременно ще

изпълни молбите му. Тогава гласът на Ли Чен отново се обади с предишния рязък, ироничен тон:

— Ти може би си мислиш, че първо трябваше да те помоля за това. И си напълно прав. Защото бях именно от този тип хора, които повече се интересуват от това другите да забележат стихотворенията им, макар и слаби, отколкото да се погрижат за гладуващото си семейство, затова се превърнах в див звяр. Между впрочем осмелявам се да те помоля на връщане да минеш по друг път. Дотогава сигурно вече няма да съм в състояние да разпознавам старите си приятели и колкото и ужасно да звучи, може да те разкъсам на парчета и да те изям. В случай че имаш и най-малкото желание да подновим приятелството си, когато стигнеш до онзи хълм, се спри и погледни назад. Така ще ме видиш за последен път и от това желанието ти да се срещаме ще се изпари.

— Сбогом, скъпи приятелю — каза Юан Цан. С тържествено изражение на лицето той се качи на коня и потегли, следван от придружаващите го. Иззад гъсталаците се разнасяха дрезгави ридания.

Когато стигнаха до хълма, Юан Цан погледна назад към гората, от която току-що бяха излезли. Неочаквано от гъстата трева изскочи един тигър. Той постоя малко на пътя, после вдигна глава към бледата луна и изрева три пъти. Когато загъръхна ехото от неговия рев, той скочи обратно в тревата и се изгуби от поглед.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на **Моята библиотека** и нейните всеотдайни помощници.

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.